

יצוין, שבמכתבו מפברואר 1995 לשר האוצר אמר סגן הממונה על התקציבים, כי בעניין חיוב דמי החכירה על פי תכניות הבנייה ולא על פי זכויות הבנייה, "הניסיון מלמד כי לפחות בתכניות הבנייה השטח לבנייה נמוך מהזכויות הקבועות בתכניות, ולכן בשיטה זו טמון פוטנציאל להנחה של 25% - 50% (לעומת הזכויות)".

לא נמצא, כי המינהל הציג בפני המועצה אומדן לגבי השווי הכספי של ההנחות הניתנות בתחום זה.

מינהל מקרקעי ישראל מחכיר קרקעות לשימושים השונים. תמורת ההחכרה הוא גובה דמי חכירה. על פי נתוני המינהל, שווי הקרקעות בעסקאות שנקשרו בשנת 1994 הסתכם ב-3.3 מיליארד ש"ח. בקביעת דמי החכירה בשנה זו ניתנו הנחות גלויות בהיקף של כחצי מיליארד ש"ח.

בדיקת תהליך קבלת ההחלטות מאז יוני 1993 בדבר מתן הנחות מדמי חכירה העלתה, כי מינהל מקרקעי ישראל לא תמיד הציג בפני מועצת מקרקעי ישראל, הקובעת את גובה דמי החכירה, את מלוא המידע הנדרש לצורך קבלת ההחלטות. עוד נמצא, שמינהל מקרקעי ישראל לא נקט צעדים להבטיח כי ההנחות ישיגו את תכליתן - עידוד ההתיישבות ופיזור אוכלוסין.

נוסף להנחות הגלויות, ניתנו גם הנחות סמויות מדמי החכירה ובסכומים ניכרים. הנחות אלו נבעו בעיקר מאופן קביעת שווי הקרקע, המשמש בסיס לקביעת דמי החכירה. לדעת משרד מבקר המדינה, הדרך להבטיח כי דמי החכירה ייקבעו על פי שווי הקרקע בשוק היא לבצע את העסקאות באמצעות מכרז. במקרים בהם ניתנות הנחות סמויות על פי החלטות מועצת מקרקעי ישראל, מן הראוי שאלו יופיעו בגלוי ויתוקצבו בתקציב המדינה.

מרכז מעיין החינוך התורני בארץ ישראל

עמותת מרכז מעיין החינוך התורני בארץ ישראל (להלן - המרכז) פועלת לקדם את החינוך הדתי למורשת יהדות המזרח. המרכז הקים רשת של מוסדות חינוך יסודי, כיתות א' - ח', והוא מייצג את המוסדות כלפי הרשויות הממלכתיות. הוא פעל להשוואת ההקצבות הניתנות למוסדות הרשת לאלה המוענקות למוסדות החינוך העצמאי של אגודת ישראל, כדי להגדיל את ההקצבות הניתנות להם.

בשנת הלימודים התשנ"ה (ספטמבר 1994 - אוגוסט 1995) היו ברשת 94 מוסדות חינוך: 74 בתי ספר ו-20 תלמודי תורה שבהם למדו כ-10,400 תלמידים. המספר הכולל של העובדים במרכז ובבתי הספר הסתכם באותה שנה ב-740. תלמודי התורה מעסיקים את עובדיהם בעצמם.

משרד החינוך, התרבות והספורט (להלן - המשרד) מתקצב את המרכז בתקנה תקציבית נפרדת. תנאי ההקצבה למרכז זהים לתנאי ההקצבה למוסדות מרכז החינוך העצמאי של אגודת ישראל.

הכנסות המרכז ב-1994 היו כ-44.1 מיליון ש"ח, מהן כ-43.1 מיליון ש"ח מהמשרד ויתרתן מעריות וממקורות אחרים; והוצאותיו היו כ-43 מיליון ש"ח.

במאי 1992 החליטה מבקר המדינה, מכוח סמכותה על פי סעיף 9(8) לחוק מבקר המדינה, התשי"ח-1958 [נוסח משולב], להפעיל את ביקורת המדינה על המרכז, בהיותו גוף הנתמך בידי הממשלה.

בשנים 1994 - 1995, לסירוגין, בדק משרד מבקר המדינה בעיקר את תקציב המרכז וביצועו. להלן עיקר הממצאים:

1. ביולי 1995 נבחר חבר כנסת לכהונת יושב ראש המרכז וחבר הנהלתו. כהונה זו אינה מתיישבת עם הוראות חוק חסינות חברי הכנסת, זכויותיהם וחובותיהם (תיקון מס' 9), התשנ"א-1991 (לפי סעיף 14 א) לחוק זה, חבר כנסת לא ישמש בתפקיד ניהולי, בין בשכר ובין שלא בשכר, בגוף המקבל הקצבה ייחודית).

בעקבות הביקורת הודיע חבר הכנסת להנהלת המרכז על התפטרותו מכהונת יושב ראש המרכז ומחברותו בהנהלה.

2. עמותת מרכז גני הילדים שע"י מרכז מעיין החינוך התורני בארץ ישראל (להלן - עמותת גני הילדים) הוקמה ב-1992, בנפרד מעמותת המרכז. המשרד מממן כל אחת משתי העמותות מתקנה תקציבית נפרדת. נמצא, כי המרכז מימן זמנית הוצאות של עמותת גני הילדים מכספים שקיבל מהמשרד בשביל מוסדות הרשת. הסכום הכולל שהעביר מאז שנת 1992 הגיע בסוף 1994 ל-4.3 מיליון ש"ח. סכום זה נרשם בספרי החשבון של המרכז כחוב של עמותת גני הילדים. יוצא אפוא, שהמרכז לא הקפיד על הפרדה בפעילות הכספית, ובאופן זה הוא שימש מעין צינור להעברת כספים לעמותת גני הילדים (בעניין עמותה המשמשת צינור להעברת כספים ראה דוח שנתי 43, עמ' 253).

3. המשרד הקציב והעביר למרכז בכל אחת מהשנים 1993 ו-1994 סכום של יותר מ-3 מיליון ש"ח, שיועד לעמותת גני הילדים. לדעת משרד מבקר המדינה, היה על המשרד להעביר במישרין לעמותת גני הילדים את מלוא ההקצבה שיועדה לה.

4. משרד מבקר המדינה בדק את דיווחי המרכז על מספר התלמידים בבתי הספר של המרכז בשנת הלימודים התשנ"ה. התברר שבכמה מקרים דיווח המרכז למשרד על מספר תלמידים גדול מזה המצוין בדוחות של המפקח מטעם המשרד. מאחר שהמשרד שילם למרכז על פי הדיווח שלו, בלי שהובאו בחשבון מספרי התלמידים שבדוחות המפקח של המשרד, הוא שילם למרכז יותר מהמגיע לו. על פי חישוב שעשה משרד מבקר המדינה מגיע תשלום היתר ליותר ממיליון ש"ח.

בתשובתו למשרד מבקר המדינה בתחילת פברואר 1996 אישר המשרד, כי בכמה מקרים יש "פערים גדולים" בין הנתונים שמסר לו המרכז על מספרי התלמידים לבין המצב בשטח; המשרד ביקש מהמרכז לבדוק את העניין ולמסור לו הסברים. לדעת משרד מבקר המדינה, על המשרד לפעול לקבלת החזר של תשלום היתר.

